

§ 7. Remiss av nytt miljöprogram för Stockholm 2020-2023

Dnr 1.6-687/2019

Äldrenämndens beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad

Ärendet

Äldreförvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 2020-01-03

Av kommunfullmäktiges budget för 2019 framgår att Stockholm stads miljöprogram 2016-2019 och Strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 ska revideras under 2019. En extern granskning som utvärderat styrningen inom miljö- och klimatområdet samt en översiktlig omvärldsanalys har legat till grund för arbetet med att ta fram nya styrdokument inom miljö- och klimatområdet. Den systematiska uppföljningen av innevarande miljöprogram har även utgjort en grund för arbetet.

Förslaget till nytt Miljöprogram 2020-2023 fokuserar på de största miljöutmaningarna för perioden vilka är hållbar energianvändning, transporter, klimatanpassning, kemikalieutsläpp, god vattenstatus, biologisk mångfald samt resurseffektiva kretslopp. Programmet är strukturerat utifrån de högst prioriterade målen för Stockholms miljö fram till 2030 eller längre.

Äldreförvaltningen ställer sig bakom Stockholms stads Miljöprogram för 2020-2023 och den ytterligare integrering i stadens ordinarie styrdokument som föreslås.

Äldreförvaltningen är delansvarig för etappmålet Minskad klimatpåverkan från konsumtionen. Förvaltningens resande utanför Sverige är ytterst begränsat och inom landet sker resor med andra färdmedel än flyg, i första hand tåg. Under programperioden kommer staden införa verktyg för att beräkna, följa upp och minska klimatpåverkan från inköp av livsmedel och måltider. I denna del kan äldreförvaltningen vara en samarbetspartner för kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden och andra berörda förvaltningar. Särskilt som detta har bäring på förvaltningens arbete med en ny Mat- och måltidspolicy och satsningen på projektet Matlyftet.

Förslag till beslut

Ordföranden Erik Slottnér (KD) föreslog att nämnden skulle besluta i enlighet med förvaltningens förslag.

Vice ordföranden Mirja Räihä m.fl. (S) lade fram ett eget förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle besluta i enlighet med detta.

Ledamoten Robert Mjörnberg m.fl. (V) lade fram ett eget förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle besluta i enlighet med detta.

Beslutsgång

Ordföranden Erik Slottnér (KD) ställde de tre förslagen mot varandra och fann att nämnden beslutat i enlighet med förvaltningens förslag till beslut.

Reservationer

Vice ordföranden Mirja Räihä (S) Reserverade sig mot beslutet till förmån för sitt eget förslag till beslut enligt följande:

1. Äldrenämnden delvis godkänner förvaltningens svar på remissen.
2. därutöver anföra följande:

Vi välkomnar det efterlängtrade miljöprogrammet för åren 2020-2023. Klimatomställningen måste mötas med en radikal politik för att minska vår miljöbelastning och vårt uttag av jordens resurser. Stockholm är idag en av få städer vars utsläppsminskningar och ambitioner ligger i linje med FN:s 1,5-gradersmål. Vi ska fortsätta vara världsledande, inspirera till klimatomställning och sprida goda exempel från en stad som ligger i framkant. Det kräver samarbete mellan samhällsaktörer, näringsliv, civilsamhälle och medborgare.

Vi beklagar att stadens miljöprogram, som ska gälla från år 2020, kommit så sent att målsättningarna och indikatorerna inte kan föras in i stadens budget för samma år, eftersom programmet kommer efter att budgeten redan är beslutad i kommunfullmäktige. Vi har länge vetat att ett nytt miljöprogram behövdes tas fram och bli klart i tid för att synkas med budgeten under år 2019. Denna försening innebär i

praktiken ett förlorat år för stadens klimatarbete. Det är mycket allvarligt.

Vi vill i likhet med remissvaret från stadens råd för Agenda 2030 framhålla kopplingen till den sociala dimensionen av hållbar utveckling. Olika grupper i samhället drabbas olika hårt av miljö- och klimatproblem och politiken för att möta klimatproblemen måste gå hand i hand med en aktiv politik för jämlikhet och jämställdhet. Agenda 2030-rådet skriver: *Starka insatser i miljöpolitiken och högre klimatambitioner kan, rätt utformat, bidra till att minska olika klyftor i staden som mellan män och kvinnor, stadsdelar och inkomstgrupper. På samma sätt kan insatser för att minska klyftor vara viktiga för att klara av att göra tillräckliga åtgärder för att nå de uppsatta målen.* Detta är viktigt och bör hörsammas i det fortsatta arbetet med programmet.

Även ekonomiska aspekter saknas i miljöprogrammet. De föreslagna åtgärderna bör kompletteras med uppskattningar på vad de kommer att kosta. Det blir då tydligt vilka åtgärder som ger störst utsläppsminskningar för varje använd krona. Dessutom tydliggörs att vissa utsläppsminskningar leder till direkta besparingar, så som energieffektiviserande åtgärder.

Agenda 2030-rådet uppmanar i sitt remissvar staden att sätta vad de kallar aspiratoriska mål, det vill säga tydliga och uppföljningsbara mål som staden arbetar för att nå men som kräver insatser av flera aktörer än staden. Vi håller med om att detta skulle vara ett bra inslag i miljöprogrammet och föreslår att programmet kompletteras med sådana mål, till exempel att inga fossila drivmedel ska säljas inom stadens gränser från år 2030 och att Bromma flygplats ska läggas ner senast år 2038.

Samtliga ärenden som beslutas i ett politiskt organ i Stockholms stad bör innehålla en klimatkonsekvensanalys. På så sätt framgår det av beslutsunderlagen om förslaget kommer att leda till ökade eller minskade utsläpp.

I programmet hänvisas till andra program, till exempel stadens program för inköp 2020-2023. När inköpsprogrammet var på remiss var vi tydligt kritiska mot att det innehöll alltför få och svaga skrivningar om klimat och miljö. När miljöprogrammet nu kom är det tydligt att ambitionerna i miljöprogrammet inte speglas i inköpsprogrammet. Det är diffust vilka klimat- och miljökrav som staden ska ställa i sina upphandlingar, istället för

skarpa krav finns bara korshänvisningar och otydlighet. Staden upphandlar för cirka 40 miljarder kronor årligen och en stor del av stadens klimatutsläpp avgörs av upphandlingskraven. Vi är mycket kritiska till att inga skarpa krav ställs på upphandlingar, exempelvis ett generellt krav på nollutsläpp eller klimatneutralitet i alla upphandlingar. Att Matlyftet lyfts som en satsning kopplad till miljöarbetet ställer vi oss frågande till, då vi inte kan se sambandet mellan exempelvis en Foodtruck-festival och minskad klimatpåverkan.

En viktig del i klimatarbetet handlar om att energieffektivisera byggnader. När staden mäter köpt energi istället för faktiskt använd energi (nettoenergi) blir siffrorna missvisande. Det går också emot vad flera tunga organisationer förordar. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att förnybar energi som produceras i anslutning till byggnaden eller på dess tomt inte ska räknas bort från byggnadens energianvändning. Anledningen är att det ger en godtycklig styrning till vissa energianläggningar och till mindre energieffektiva byggnader. Att fokusera på köpt energi styr bort från fjärrvärme i flerbostadshus och lokaler och skulle öka elanvändningen för uppvärmning och minska elproduktionen i kraftvärmesystemet.

I början av miljöprogrammet finns bra skrivningar om digitaliseringens och den artificiella intelligensens (AI) möjligheter inom effektivisering av energianvändning. Samtidigt nämns inte detta under avsnittet om energieffektivisering av stadens byggnader (sidan 23). SISAB, det enda fastighetsbolag inom staden som nått sina energieffektiviseringsmål, har lyckats just tack vare digitalisering, automatisering och AI. De har utvecklat ett eget digitalt system som samtliga fastighetsbolag i staden kan använda, men ändå är SISAB fortfarande ensamma om att använda systemet. Åren 2012-2018 minskade de sina utsläpp med 18 500 ton koldioxid. Detta kan vara en av de viktigaste åtgärderna för att staden ska kunna minska utsläppen från sina byggnader. Därför måste driftoptimering genom digitalisering, automatisering och AI skrivas in i miljöprogrammet.

I en fotnot till avsnittet om effektiv energianvändning (sidan 22) kan vi läsa att indikatorn för relativ energianvändning inte påverkas av utförsäljningar av fastighetsbestånd. Vi vill ha ett klargörande av hur det ska gå till. Det måste tydliggöras att stadens bolag inte kan uppnå sina energieffektiviseringsmål genom att sälja de byggnader som har sämst energiprestanda.

Gällande avsnittet om en ökad resurseffektivitet i samband med byggprocessen saknar vi en av de viktigaste åtgärderna, nämligen återanvändning och återvinning av rivningsmaterial. Vi noterar också att fossilfria byggarbetsplatser nämns, men inte fossilfri byggsektor. Utsläppsminskningarna borde inte begränsas till själva byggarbetsplatsen, utan istället omfatta hela byggprocessen.

Ledamoten Robert Mjörnberg (V) reserverade sig mot beslutet till förmån för sitt eget förslag till beslut enligt följande:

1. Äldrenämnden delvis bifaller förvaltningens förslag
2. Därutöver anföra följande:

Det är glädjande att ett nytt Miljöprogram och tillhörande strategidokument till sist kommer till stånd. Med det sagt är det dock olyckligt att program och handlingsplan kommer så pass försenade då verksamheterna nu ges begränsad eller ingen möjlighet att inarbeta åtgärder i sina verksamhetsplaner. Något som Äldreförvaltningen också påpekar i sitt remissvar. I princip innebär det att program och handlingsplan inte kommer att ha något större genomslag förrän 2021.

Att ställa om samhället till en hållbar framtid är vår tids kanske mest avgörande utmaning, och avgör på många sätt förutsättningarna för all annan politik. Trots många goda intentioner och en mängd lovvärda initiativ tycker Vänsterpartiet att denna mest grundläggande insikt saknas i Miljöprogrammet och att denna avsaknad tar sig uttryck i en rad konkreta ställningstaganden. Det är tydligt att detta program är en kompromiss mellan att sätta tillväxt eller hållbarhet först. Vi är positiva till en politik som förenar omställning med en hållbar tillväxt, så att människors välfärd säkras så långt det är möjligt. Det finns dock tillfällen där ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet kommer i konflikt, och en insikt om det klimatnödläge vi befinner oss i innebär att hållbarheten måste gå före i varje sådant fall. I den händelse detta innebär ekonomiska kostnader bör dessa finansieras av de som har mest tillgångar för att därmed säkerställa en rättvis och hållbar omställning. Det är denna kombination av tydligt rättvise- och omställningsperspektiv som saknas i det nuvarande programmet och därför gör att det svävar på målet på flera områden.

Programmet anger helt riktigt att biltrafiken utgör en av de största utmaningarna i omställningen och att den inte minskat i den takt som krävs för att nå målen. Det är förstås också korrekt att det kommer att behövas nationella åtgärder för att ställa om. Men detta förklarar inte den brist på handlingskraft som visas vad gäller stadens egna möjligheter att begränsa biltrafiken. Huruvida det är en övertro på marknadsmekanismer, eftergifter åt röststarka väljargrupper med bil, eller bådadera får redas ut annorstädes, men faktum kvarstår att det saknas åtgärdsförslag som direkt minskar biltrafiken. Vänsterpartiet har drivit tydliga förslag om bilfria dagar, bilfria gator, minskade p-tal, sänkta hastighetsgränser, krav på begränsat antal boendeparkeringstillstånd, översyn av hur stadsplanering kan bidra till stadsutvecklingen för att minimera biltrafik? Alla dessa är åtgärder som skulle minska biltrafiken och därmed utsläpp och problem med buller. Vi saknar också ett livscykelperspektiv på eventuell ökad elektrifiering av såväl privatbilism som transportsektorn då programmet pekar ut elektrifiering som ett sätt att inte behöva minska vägtrafiken. Livscykelperspektivet är viktigt för att inte åtgärder ska leda till ökade utsläpp i staden, i resten av Sverige eller utanför landets gränser.

Målet om minskade växthusgasutsläpp är ställt per invånare och det är alltid ett vanskligt sätt att mäta förändring i dessa sammanhang. Med mål per invånare i en stad som växer kan de totala utsläppen då tillåtas öka, men planetens gränser är absoluta och hållbarheten måste utgå från detta.

Det är bra med ambitioner att utveckla teknik och delningsekonomi, men det är då centralt att man kan säkerställa att det faktiskt leder till klimatnytta och mindre utsläpp – något som staden aktivt måste övervaka. I miljöprogrammet framhålls också att just delningsekonomi inte säkert leder till minskade utsläpp, vad gäller exempelvis bilpooler kan det snarare leda till mer utsläpp. Frågor som rör näringslivet och hur detta kan bidra till miljö- och klimatarbetet hade behövt finnas med även i stadens näringslivspolicy, men där lyste det dessvärre med sin frånvaro – återigen ett tecken på att näringslivspolitikerna och miljöpolitiken i denna stad inte är samstämmiga.

Vad gäller åtgärder för stadsplanering behöver man utöver kollektivt resande och cykel också inkludera ökade möjligheter att röra sig och resa till fots.

Tidigare har frågan om dricksvattentillgång inte varit ett orosmoment i Sverige men idag ser läget annorlunda ut och med ett förändrat klimat behövs nya lösningar för att minska vattenanvändningen. Vi skulle gärna vilja se fler uppdrag om hur staden kan bidra till fler hållbara och vattenbesparande avloppslösningar. Det borde finnas stora möjligheter att uppmuntra nya lösningar när det sker så mycket nybyggnation i staden.

Den biologiska mångfalden och stadens ekosystem är viktiga att bevara och stärka. Vi anser därför att det inte räcker med uppdrag som begränsar sig till att ta fram mer kunskapsunderlag, utveckla processer, utveckla IT-verktyg och öka miljöövervakningen. Det behövs politiska beslut om hur den biologiska mångfalden och ekosystemet ska säkras och utvecklas, baserat på de kunskapsunderlag som redan finns. Vi måste agera. Dessa beslut måste ges genomslag i all stadsplanering och natur- och parkvård i staden.

Samma problematik återkommer i förslagen som rör buller. Inget av de förslag på indikatorer i miljöprogrammet som handlar om minskat omgivningsbuller bidrar till att faktiskt minska källan till bullret. Indikatorerna i sig behövs för att säkra att människor i staden inte drabbas av buller men främst måste det finnas indikatorer för att minska uppkomsten av buller, exempelvis genom att radikalt sänka hastigheter, minska biltrafiken i stort och utveckla bilfria områden i staden.

Givet att programmet erkänner de kvarstående utmaningarna för att nå till Parisavtalets målsättningar kan vi slutligen konstatera att klimathandlingsplanen inte tar ställning för att lägga ner Bromma flygplats, i sammanhanget såväl anmärkningsvärt som beklämmande.

Särskilt uttalande

Leif Söderström (SD) anmälde ett särskilt uttalande enligt följande:

Äldrenämnden har mottagit Miljöprogram för Stockholm 2020-2023 på remiss.

Sverigedemokraterna anser en god närmiljö vara av största vikt för att garantera stockholmarna en god livskvalité och möjligheter till rekreation.

Vi sverigedemokrater anser även att de satsningar som görs ska vara så kostnadseffektiva som möjligt för att maximera värdet i varje spenderad skattekrona. Med anledning av detta ser vi negativt på dyra och verkningslösa åtgärder, i synnerhet inom den egna organisationen, som knappt påverkar på marginalen. En avsevärt mer kostnadseffektiv åtgärd är internationella klimatinvesteringar i länder som inte kommit lika långt i sitt arbete som Stockholm och Sverige.

Sverigedemokraterna delar ambitionen om att den egna organisationen bör eftersträva att bli klimatneutral, men vill understryka vikten av ett helhetsperspektiv för att inte i utbyte försumma stockholmarnas behov på andra områden.

Vi anser att politiken bör ha en pragmatisk hållning till de samhällsproblem vi ser för att undvika att nya uppstår.

§ 8. Remiss av klimathandlingsplan 2020-2023

Dnr 1.6-688/2019

Äldrenämndens beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad

Ärendet

Äldreförvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 2020-01-04

I kommunfullmäktiges budget för 2019 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att revidera Strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 under 2019 och benämna denna Klimathandlingsplan 2020-2023 - För ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040.

Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 anger hur staden ska nå sina ambitiösa klimatmål, fastlagda i Miljöprogram 2020-2023. Målen är ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040 och en fossilfri organisation 2030.

För att nå det långsiktiga målet att staden ska vara klimatpositiv 2040 behöver teknik och affärsmodeller utvecklas. Staden kan inte själv uppnå ett sådant ambitiöst mål och därför behövs en kraftsamling med såväl regering som EU. Handlingsplanen anger vidare vilka processer som måste starta för att stadens organisation ska bli fossilfri till 2030 liksom att uppnå stadens åtagande för att nå det nationella målet att minska växthusgasutsläppen från transporter med 70 procent till 2030.

Äldreförvaltningen ställer sig bakom Stockholms stads Klimathandlingsplan för 2020-2023.

Äldreförvaltningens direkta påverkan på de mål som anges i Klimathandlingsplanen begränsar sig främst till tre områden:

- De fordon som förvaltningen hyr.
- Vilka krav som ställs i upphandlingar av hemtjänst.
- Mat och måltider.

Äldreförvaltningen har ett särskilt definierat ansvar för två uppdrag i Klimathandlingsplanen och det gäller dels att utveckla